

Homonimija in večpomenskost: od teorije do slovarja

Polona Gantar

Abstract

This paper discusses homonymy and polysemy from a theoretical perspective as well as their practical role in dictionaries. Specifically, the focus is on the approaches and efficiency of their solutions in different dictionaries for various users. Firstly, different problematic cases, as discussed by Atkins and Rundell (2008: 192-193), are outlined, and then a treatment is presented of homonymy and polysemy in selected English monolingual dictionaries and existing Slovenian dictionaries, with a focus on their key advantages and shortcomings. In the last part of the paper, a proposal is presented for the treatment of homonymy and polysemy in the proposed dictionary of contemporary Slovenian, taking into account the best practices in state-of-the-art lexicography, the needs of potential users, and the fact that the dictionary will be (primarily) designed for the online format.

Keywords: homonymy, polysemy, user oriented dictionary, web dictionary

Ključne besede: homonimija, večpomenskost, uporabniška naravnost slovarja, spletni slovar

1 UVOD

Homonimija¹ in večpomenskost sta v jezikoslovju pogosto obravnavana semantična problema, njuna obravnava v kontekstu pričujoče monografije pa je namenjena prikazu možnosti obravnave, ki izhaja iz spletne zasnove slovarja in uporabniške naravnosti, ne da bi se (oz. prav zato, da se ne bi) pri tem izgubljala tudi kakovost slovarskega opisa.

V zvezi s homonimijo se običajno sprašujemo, kaj je dejansko to, kar imajo določene besede skupnega? Kako lahko iste (oz. enake) besede pomenijo različne stvari? Problema, ki je v izhodišču semantične narave, se zavedajo predvsem leksikografi, saj prideta semantična bližina in referenčna razpršenost še posebno do izraza, ko so besede obravnavane zunaj svojega naravnega okolja – besedilnega konteksta (Fraith 2000: 44; Atkins in Rundell 2008: 269). V vsakdanjih govornih situacijah namreč raba besed skoraj nikoli ni dvoumna. Drugačno je stanje v slovarjih, kjer je večpomenskost načeloma obravnavana znotraj ene iztočnice, homonimija pa znotraj več samostojnih iztočnic, vendar pa odločitve in strategije prikazovanja homonimije v odnosu do večpomenskosti v slovarjih niso enotne, kar je jasna indikacija tega, da razmerje ni jasno razmejljivo in absolutno.

Namen našega prispevka zato ni prikazati določen način obravnave homonimije kot edino ustrezen, ampak utemeljiti prikaz izrazne podobe leme v odnosu do njene pomenske razpršenosti na način, ki je primarno usmerjen v reševanje potencialnih uporabniških zadreg in ki upošteva lastnosti spletnega medija, manj pa v iskanje možnosti čim bolj doslednega prenosa teoretičnih predpostavk v slovarski priročnik.

2 HOMONIMIJA KOT TEORETIČNI PROBLEM

Obravnava homonimije v povezavi z večpomenskostjo predstavlja z združitvijo teoretičnega in praktičnega vidika, kot pravi Taylor (2003), t. i. »polisemični paradoks«, saj govorci v vsakdanjih sporočanjih situacijah rešujejo homonimijo brez težav, medtem ko teoretični pristopi naletijo na probleme tam, kjer skušajo ločevati med večpomenskostjo in homonimijo in zagotoviti jasno določen opis leksikalne dvoumnosti. Kot pravi Fraith (2000: 44), je leksikografska obravnava, ki temelji na takem izhodišču, nujno problematična, saj slovar ni namenjen pojasnjevanju delovanja jezika, ampak predvsem zagotoviti »posnetek jezikovne rabe v določenem trenutku«.

1 Izraz homonimija se sloveni kot *enakoizraznost* in vključuje tako *enakozvočnice* kot *enakopisnice* (Vidovič Muha 1997: 9). V prispevku uporabljamo mednarodno uveljavljen izraz v najširšem pomenu.

2.1 Semantična izhodišča

Znotraj semantičnih opredelitev sta se uveljavila dva temeljna principa ugotavljanja večpomenskosti, ki posledično določata tudi obravnavo homonimije. Prvi temelji na razmerju dobesedni in preneseni pomen (t. i. linearna teorija, Frath 2000: 44) ter na prepoznavanju metonimičnih in metaforičnih prenosov ter polisemičnih regularnosti (prim. Apresjan 1973; 2002; za slovenščino Vidovič Muha 2000; Snoj 2010), drugi pa na ugotavljanju razmerja med splošnim in specializiranimi pomeni v sobesedilu.

2.1.1 Dobesedni in preneseni pomen

Prvi pristop predvideva, da obstaja razmerje med dobesednim in prenesenim, tj. iz njega izpeljanim pomenom. Npr. dobesedni pomen² besede *posteljica* v slovenščini je 'kos pohištva', lahko pa pomeni tudi 'organ, v katerem se razvija in rodi otrok' (*iztisniti posteljico*), 'podlago, na kateri kaj leži' (*posteljica iz rukole*) itd., kar je mogoče obravnavati kot prenesene pomene. Vendar pa dobesednega pomena ni vedno mogoče jasno določiti. Naprimer beseda *položaj* lahko pomeni 'fizično držo' (*sedeč položaj*), 'psihično stanje' (*brezizhoden položaj*), 'sociološko opredelitev' (*enakopraven, privilegirani položaj*) ali 'prostorsko umestitev' (*izpostavljen položaj*), pri čemer nobeden od pomenov, razen dogovorno, ni sam po sebi bolj dobeseden kot drugi.

2.1.2 Splošni in specializirani pomen

Drugi način obravnave večpomenskosti predvideva, da ima vsaka beseda nek splošni pomen, medtem ko se specializirani pomeni ustvarjajo v vsakokratnem besedilnem okolju. Hanks (2013) v zvezi s tem pravi, da besede same na sebi nimajo pomena, pač pa le tendence, da bi nekaj pomenile, te tendence pa se lahko realizirajo zgolj v (so)besedilu. Vendar pa, čeprav se zdi ustrezno razpoznavanje pomena besed na podlagi sobesedila neproblematično v večini primerov, nekateri avtorji opozarjajo, da sporočanski proces v situaciji, kjer je razumevanje vsake besede odvisno od razumevanja druge, pravzaprav sploh ne more začeti potekati (Frath 2000: 45). Pustejovsky (1995) je tako v okviru generativnega pristopa pri kontekstualnem prepoznavanju pomenov skušal s pomočjo pretvorbenih pravil določiti štiri nivoje prepoznavanja leksikalnega védenja iz jezikoslovno definiranih izrazov, tj. njihovo leksikalno, udeležensko, dogodkovno in t. i. »qualia«

² Pomeni, ki jih navajamo v prispevku, so, če ni povedano drugače, določeni na podlagi analize v korpusu Gigafida in se ne ujemajo nujno s stanjem v obstoječih priročnikih.

zgradbo, pri čemer je zadnja določena še s formalno, konstitutivno, dogodkovno in agentivno vlogo. Vendar pa tak pristop v praksi ne deluje vedno, saj se pri večpomenskih besedah za ustrezno interpretacijo na podlagi sobesedila ponuja več možnih vlog. Tako se lahko po vzoru Pustejovskega³ vprašamo, kako ustrezno pomensko razdvoumiti zvezo *začeti s kosilom* v hipotetičnem stavku *Najbolj pripravno je začeti s kosilom*, če imamo na voljo več interpretacij, ki so povezane s pomensko različnimi glagoli, ki se sicer sopoljavljajo z elementom *kosilo*, npr. *začeti kuhati kosilo*, *začeti jesti kosilo*, *iti na kosilo* itd., hkrati pa imajo ti pomensko različni glagoli določene sobesedilne elemente prekrivne, npr. *iti na/skuhati/pripraviti/jesti ... kosilo/testenine/špagete*.

Zdi se, da nesporazum glede uspešnosti razbiranja ustreznega pomena iz sobesedila nastane takrat, ko želimo ustvariti dovolj umetne situacije, ki bi pokrile čim več možnosti, ki jih vključujejo teoretična predvidevanja.

2.1.3 Pomensko razdvoumljanje besed na podlagi korpusa

Kot zatrjujeta Atkins in Rundell (2008: 269), prisotnost naravnega sobesedila vedno omogoči izbiro ustreznega pomena, zato v naravnih sporočanjkih situacijah proces pomenskega razdvoumljanja skoraj nikoli ni neuspešen. Količina (so)besedila, ki je potrebna za ustrezno pomensko razdvoumljanje, pa je različna in sega od neposrednih kolokacij do besedilnih tipov, žanrov in zunajjezikovnih elementov, ki sooblikujejo vsako sporočano besedilo. V potrditev teze, da je v realnih situacijah sobesedilo navadno zadosten razreševalec pomenske dvoumnosti, lahko navedemo naš zgornji primer v celoti: *Najbolj pripravno je začeti s kosilom ali večerjo, in če se bosta imela lepo, lahko druženje nadaljujeta s sprehodom po mestu*, kjer elementi sobesedila in prepoznavna sporočajska situacija pripomorejo k interpretaciji zveze bolj v smeri pomena 'iti na' kosilo, kot pa npr. 'začeti kuhati' ali 'pripravljati kosilo'.

Na sobesedilu kot ključnem elementu pomenskega razdvoumljanja temelji tudi Hanksova teorija jezikovnih konvencij ter možnosti njihove izrabe (angl. *Theory of Norms and Exploitations*, Hanks 1994; 2013; Hanks in Pustejovsky 2004; 2005), ki sistematično ločuje med pravili, ki določajo konvencionalno jezikovno rabo, in pravili, ki omogočajo ustvarjalno jezikovno rabo. Hanks na številnih korpusnih primerih pokaže, da ima vsakokratna jezikovna raba določenega pomena v prepoznavnem sobesedilnem vzorcu ključno vlogo pri tem, kako ljudje razbiramo pomen iz sobesedila. Analiza tudi pokaže, da so številni pomeni enkratni in kot taki slovarsko nezanimivi, hkrati pa z vidika udeležencev v

3 Pustejovsky (1995: 32) je za prikaz zgornjega problema uporabil primer *Mary began the novel*, glagol *began* – 'je začela' – v kombinaciji z *book* – 'knjiga' – pa naj bi govorec razumel v pomenu 'pisati' in ne npr. 'brati'.

sporočanjski situaciji nikoli niso problematični v smislu ustreznega razumevanja. Ker torej temelji analiza korpusnih vzorcev podobno kot FrameNet (Fillmore et al. 2004) na sobesedilni indikaciji pomenov, sicer zastopanih z določeno izrazno enoto, je problem homonimije kot popolne pomenske različnosti dveh enakih izraznih enot vedno obravnavan kot večpomenskost. Podobno tudi pomenske sheme znotraj FrameNeta vključujejo številne leme, pri čemer se ista lema lahko pojavlja v več različnih shemah, pojavitev v določeni shemi pa je pogojena z njenimi skladenjskimi in pomenskimi lastnostmi, ki jih shema določa, kot so npr. obvezni jedrni elementi ipd., efektivno pa ne ločuje med načini izražanja pomenskih razmerij v smislu večpomenskosti na eni ter homonimije na drugi strani (ibid.: 1091).

2.2 Razumevanje leksema kot dvočlenskega jezikovnega znaka

Na izhodiščih linearne teorije temelji tudi ločevanje homonimije od večpomenskosti v leksikalni teoriji,⁴ ki pojmuje leksem kot dvočlenski jezikovni znak, v katerem je vsebina⁵ neločljivo povezana z njegovim izrazom. Pojav homonimije je tako obravnavan kot prekrivnost materialne jezikovne danosti, tj. kot razmerje na izrazni ravni, ob popolnoma različnem pomenu oz. celotnem pomenju, ki se obravnava kot razmerje na pomenski ravni. S pojmom popolne različnosti vsebine pa je mišljena različnost na ravni pomenskih sestavin v okviru metaslovarsko določene pomenske razlage, ki naj bi odražala tudi vsebinske predstavne lastnosti celotne jezikovne skupnosti (Vidovič Muha 2000: 179).

Tak vidik združuje sinhroni pristop, kjer se skuša prepoznati trenutno jezikovno vedenje določene jezikovne skupnosti (Vidovič Muha 1997: 11, 13), in diahroni pristop, kjer se išče posameznemu homonimu njegov izvor prek zgodovinskorazvojnne dinamike. Če s sočasnega vidika velja za homonimni niz popolna izrazna prekrivnost in hkrati popolna vsebinska neprekrivnost, se moramo torej zanašati na predpostavko, da bo tako razlikovanje nedvoumno prepoznano tudi pri vseh ali vsaj večini govorcev. Kot smo opisali zgoraj, pa so prav ta razmerja nepredvidljiva in podrejena individualnim interpretacijam. Pri prenosu te teorije v slovarsko prakso se tako kaže, da so odločitve večkrat prepuščene leksikografovi sprotni presoji in ne veljajo nujno za celotno jezikovno skupnost.

4 Posledično pa tudi v slovarjih, ki temeljijo na teoriji leksikalnega pomena, kamor sodijo Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) in njegova druga izdaja (SSKJ2), Slovar novejšega besedja slovenskega jezika (SNB) in Osnutek koncepta novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika (NSSKJ).

5 Po Vidovič Muha (2000: 18) je vsebina v slovarju aktualizirana kot pomen, sicer pa opredeljena tudi kot virtualna, pojmovna danost.

Za ponazoritev vzemimo besedo *mula*, ki v slovenščini kot samostalnik moškega spola pomeni 'muslimanski verski učenjak in duhovni vodja', kot samostalnik ženskega spola pa 'domača žival' ter 'izražanje zamere, trme ali jeze' (*kubati, pasti mulo*), redkeje 'dekle ali punca' (*mulci in mule*).⁶ Če skušamo poiskati pomensko vez med vsemi omenjenimi pomeni oblike *mula* na podlagi podatkov v korpusu, lahko ugotovimo, da je samostojnost pomena 'muslimanski verski učenjak', npr.

- *ZDA menijo, da se vodja talibanov **mula** Omar in bin Laden skrivata v odročnih goratih predelih Pakistana ob meji z Afganistanom.*
- *Administracija predsednika Georgea Busha stopnjuje pritisk na iranski režim **mul**.*
- *“Prav ženske so tiste, ki so začele spodbijati absolutno avtoriteto iranskih **mul**.”*

določena tudi s kategorijo spola, s tem pa je zagotovljena tudi formalna prepoznavnost v osnovni obliki, ki se na ravni korpusa/leksikona pripisuje dvema lemama.⁷ Na drugi strani je status pomenske povezanosti samostalnika *mula* za ženski spol med (a) 'žival', (b) 'čustven izraz' in (c) 'dekle' težje opredeljiv in odvisen od konteksta, posameznikove interpretacije in individualnih asociativnih povezav. Kaj od naštetega je mogoče razbrati že iz neposrednega konteksta, prikazujejo spodnji primeri, v katerih so prekrivni elementi sobesedila, kot jih prikazuje besedna skica v orodju Sketch Engine (Kilgarriff et al. 2004), za vse tri pomene podčrtani:

(a) 'žival'

- *Vsak, ki ima doma kakšno žival, vama bi vedel povedati, da se trmasta mula premakne v pravo smer le tedaj, ko ji ponujamo korenje.*
- *Poleg paše krav in **mul** sta podobno kot v preteklosti najbolj razširjeni ovčereja in kozjereja.*

(b) 'izražanje zamere, trme'

- *Namesto dialoga oboji pasejo mulo, ko čakajo na poteze nasprotne strani.*
- *Vsi smo že doživeli trenutke gledanja v tla ali jezno »kuhanje **mule**« in trmasto vztrajanje pri svojem.*

(c) 'dekle, punca'

- *Očitno so v zadnjem času moderni filmi, ki govorijo o upornih hčerkah, ki bi rade divjale, očki pa jim ne pustijo, vendar trmaste mule vseeno to dosežejo.*

6 V sodobni pisni slovenščini raba v tem pomenu ni pogosta, je pa vezana na sproščeno komunikacijo, zlasti med mladimi ali za ustvarjanje vtisa take komunikacije. Vezanost na zahodno narečje, kot predvideva SSKJ, v splošnem korpusu ni razvidna.

7 Analiza slovničnih relacij izpostavlja tudi nadpovprečno pogosto sopojavljanje z lastnimi imeni, npr. *Omar, Mohamed, Abdul* itd.

V takih situacijah, kot bomo prikazali na rešitvi konkretnega primera v SSKJ, se potrjuje ugotovitev, da princip ugotavljanja dobesednih in prenesenih (bodisi etimološko povezanih ali nepovezanih) pomenov ne zagotavlja enotnih (Taylor 2003), predvsem pa ne ustreznih rešitev z vidika odražanja jezikovne rabe v določeni jezikovni skupnosti.

3 HOMONIMIJA IN VEČPOMENSKOST V SLOVARJIH

Kot smo omenili v uvodu, je homonimija primarno slovarski problem, pri katerem gre v izhodišču za to, kako prikazati izrazno enoto v odnosu do njene vsebine v slovarju oz. kako povezati posamezne besedne oblike s posameznimi pomeni. Rešitve se nagibajo bodisi k (a) reševanju uporabniških problemov – v ta okvir sodijo zlasti slovarji za učenje tujega jezika in slovarji za šolsko populacijo ali določene uporabniške skupine – bodisi so (b) usmerjeni v čim bolj dosleden prenos teoretičnih izhodišč v slovarsko prakso, k čemur težijo zlasti akademjski in zgodovinski slovarji. Zato se upravičeno zastavlja vprašanje, ali prenos določene teorije v slovar vzdrži njegovo uporabniško naravnost, v kolikšni meri je teoretična obravnava problema odvisna od logike slovarskega gesla, kot se je uveljavila zlasti v tiskanem mediju, in kateri princip zagotavlja zanesljivejšo slovarsko informacijo. Atkins in Rundell (2008: 192) navajata pet problematičnih situacij, ki jih znotraj homonimije obravnavajo slovarji:

(1) Identičen zapis in izgovor; različen pomen in etimologija, npr. nizi kot v SSKJ:

kóma¹ -e ž med. *popolna, globoka nezavest*: bolnik je že dva dni v komi

kóma² -e ž adm. *vejica, zlasti decimalna*: dve koma pet

kóma³ -e ž astr. *plinski ovoj, ki obdaja jedro kometa*: komet je imel okroglo komo in dolg rep

Gre za klasične primere homonimije, kot je v angleščini npr. *bank* v pomenu 'rečno obrežje' in v pomenu 'finančna ustanova'. Kot poudarjata Atkins in Rundell (2008: 192), se za ločeno obravnavo, tj. za navedbo homonimov, v takih primerih navadno odločajo zgodovinski in akademjski slovarji, vendar pa, kot še navajata, sodobna leksikografija tak princip opušča predvsem zaradi večje uporabniške naravnosti in možnosti pojasnjevanja etimoloških podatkov na drugačen način, npr. v ločenih zavihkih (prim. Krek et al. 2013; Veliki slovar poljskega jezika⁸), saj se ugotavlja, da za uporabnike ugotavljanje etimološkega izhodišča ne more predstavljati temelja za organizacijo podatkov v slovarju in še manj izhodišča za dostop do iskane pomenske informacije (Moon 1987).

⁸ Wielki słownik języka polskiego: <http://www.wsjp.pl/> (dostop 16. 7. 2015).

(2) **Identičen zapis in izgovor; različen pomen.** Ta kategorija zajema, če upoštevamo primere v SSKJ, dve podskupini. Prvo tvorijo (potencialni) homonimi, kjer prihaja pri osnovni obliki, npr. pri pridevnikih, do nanašanja na dve izhodiščno samostojni samostalniški lemi, kot prikazuje primer (a), drugo pa primeri, kjer se samostojnost lem ugotavlja na podlagi (sinhrono) pomenske neprekrivnosti, kot prikazuje primer (b):

- (a) **bázičen**¹ -čna -o prid. *nanašajoč se na baza*¹: bazična industrija
bázičen² -čna -o prid. *nanašajoč se na baza*²: bazična reakcija
- (b) **víla**¹ -e ž *razkošneje grajena hiša z vrtom*
víla² -e ž mitol. *lepi, mladi ženski podobno bitje, ki živi v gozdu ali v vodi*

Slovarji, ki utemeljujejo homonimijo na ugotavljanju povsem ločenih pomenskih izhodišč, kamor sodi tudi SSKJ, obravnavajo take primere kot homonime, vendar pa, kljub nekaterim na prvi pogled očitno različnim pomenskim izhodiščem (npr. bazičen¹ in bazičen²), naletimo tudi na primere, kjer pomenske (ne)povezanosti ni mogoče jasno določiti.

Sivo polje med homonimijo in večpomenskostjo, kot prikazuje Tabela 1, potrjujejo tudi različne rešitve tovrstnih primerov v izbranih angleških enojezičnih slovarjih.

Za primerjavo smo vzeli samostalnik *punch*⁹ v štirih enojezičnih angleških slovarjih, ki so prosto dostopni na spletu, pri čemer sta CDE in ODE namenjena primarno maternim govorcem, MED in CALD pa zlasti tujim govorcem. Kot je razvidno iz primerjave, se za prikaz v treh samostojnih iztočnicah (homonimih) odločata CED in ODE z nekoliko drugačno obravnavo pomena, ki se nanaša na 'ostrino, udarnost': v CED je obravnavan kot samostojni pomen, v ODE pa kot pod- oz. preneseni pomen. Uvrstitev drugih pomenov pod homonimne iztočnice je identična, le da ima CED kar štiri pomene, ki se navezujejo na orodje oz. napravo, ODE pa le dva. Pomen za 'vrsto alkoholne pijače' oba slovarja pripišeta samostojni homonimni iztočnici. Nasprotno obravnavata MED in CALD samostalnik *punch* kot eno samo iztočnico s štirimi samostojnimi pomeni, razlika je le v njihovi razvrstitvi.

9 Samostalnik ima v angleščini, ne glede na to, ali se obravnava kot homonim ali ne, navadno 4 pomene: 'udarec', 'ostrina, udarnost', 'alkoholna pijača' in 'orodje za luknjanje'.

Tabela 1: Različni pristopi k obravnavanju homonimije oz. večpomenskosti v izbranih angleških enojezičnih slovarjih.

Macmillan English Dictionary (MED) ¹⁰	Collins English Dictionary (CED) ¹¹	Oxford Dictionary of English (ODE) ¹²	Cambridge Advanced Learners Dictionary (CALD) ¹³
večpomenskost	homonimija	homonimija	večpomenskost
<p>punch (noun)</p> <p>1 the <u>action</u> of hitting someone or something with your fist</p> <p>2 a sweet <u>drink</u> made with fruit juice and usually alcohol</p> <p>3 the <u>emotional power</u> of something such as a performance that affects how people feel</p> <p>4 a <u>tool</u> for making a hole in something</p>	<p>punch¹ (noun)¹⁴</p> <p>1 a <u>blow</u> with the fist</p> <p>2 (informal) telling <u>force, point, or vigour</u></p> <p>punch²</p> <p>1 a <u>tool</u> or machine for piercing holes in a material</p> <p>2 any of various <u>tools</u> used for knocking a bolt, rivet, etc, out of a hole</p> <p>3 a <u>tool</u> or machine used for stamping a design on something or shaping it by impact</p> <p>4 the solid die of a punching <u>machine</u> for cutting, stamping, or shaping material</p> <p>5 <i>computing</i> a <u>device</u>, such as a card punch or tape punch, used for making holes in a card or paper tape</p> <p>punch³</p> <p>any mixed <u>drink</u> containing fruit juice and, usually, alcoholic liquor, generally hot and spiced</p>	<p>punch¹ (noun)</p> <p>1 A <u>blow</u> with the fist</p> <p>1.1 <i>informal</i> The strength needed to deliver a blow</p> <p>1.2 <i>informal</i> The <u>power</u> to impress or attract attention; impact</p> <p>punch²</p> <p>1 A <u>device</u> or machine for making holes in materials such as paper, leather, or metal</p> <p>2 A <u>tool</u> or machine for impressing a design or stamping a die on a material</p> <p>punch³</p> <p>A <u>drink</u> made from wine or spirits mixed with water, fruit juices, spices, etc., and typically served hot</p>	<p>punch (noun)</p> <p>1 a forceful <u>hit</u> with a fist</p> <p>2 the <u>power</u> to be interesting and have a strong effect on people</p> <p>3 a cold or hot <u>drink</u> made by mixing fruit juices, pieces of fruit, and often wine or other alcoholic drinks</p> <p>4 piece of <u>equipment</u> that cuts holes in material by pushing piece of metal through it</p>

10 <http://www.macmillandictionary.com/> (dostop 16. 7. 2015).

11 <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> (dostop 16. 7. 2015).

12 <http://www.oxforddictionaries.com/> (dostop 16. 7. 2015).

13 <http://dictionary.cambridge.org/> (dostop 16. 7. 2015).

14 Razlage za glagol in samostalnik so navedene znotraj posamezne homonimne iztočnice ločeno, najprej za glagol, nato za samostalnik.

Kot opozarjata Atkins in Rundell (2008: 192) je dejstvo, da leksikografi dejansko nimajo jasnih navodil, kako se odločati v posameznih primerih, poleg uporabniške naravnosti slovarjev, tj. homonimija za materne govorce in večpomenskost za tuje, najpogosteje vzrok, da se nekateri slovarji odločajo za obravnavo znotraj ene iztočnice in ne dveh ali več samostojnih iztočnic.

(3) Identičen zapis; različen izgovor in pomen, npr. v SSKJ:

zástava -e ž nar. primorsko *pas oblakov, megle nad gorami ob nastopu burje*
zastáva -e ž 1. *kos tkanine določene barve ali več barv, ki predstavlja simbol kake države, naroda, organizacije* 2. ekspr., s prilastkom *nazor, program, gibanje*: zapustil je narodno zastavo

molíti mólim nedov. 1. rel. *usmerjati misli, prošnje k Bogu* 2. *po božje častiti*
molíti -ím nedov. 1. *imeti, obranjati kaj v položaju, da seže bolj daleč kot sosednje stvari* 2. *hoteti dati, izročiti kaj, držec pred seboj*

Atkins in Rundell (ibid.) ugotavljata, da je v večini sodobnih angleških slovarjev razlika v naglasnem mestu oz. sploh naglasni paradigmi avtomatično pogoj za obravnavo besede v samostojni iztočnici, tako da je v zvezi z vsako posebej mogoče v celoti predstaviti tudi oblikovno in naglasno paradigmo.

(4) Identičen zapis in izgovor; različen pomen in velika začetnica, npr. v Slovenskem pravopisu (SP):

átlas¹ -a m *zbirka zemljevidov, slik iz določene stroke v obliki knjige*: izdati, sestaviti atlas

Átlas¹ -a m, zem. i. |afriško gorovje|

Tudi v takih primerih se večina slovarjev odloča za navedbo samostojnih iztočnic, reševanje problema pa je v prvi vrsti odvisno od tega, ali slovar vključuje tudi prikaz lastnih imen.

(5) **Identičen zapis in izgovor; različen pomen in kategorialne lastnosti.** Atkins in Rundell (2008: 198) navajata v tem sklopu primere, ki so tipični predvsem za angleški jezik, v slovenščini pa je na tej podlagi izkazana razlika v obravnavi homonimije v SSKJ in drugih slovarskih priročnikih (gl. razdelka 3.2 in 3.3). Zlasti ko gre za besede z različno besednovrstno kategorijo, se slovarji navadno odločajo za obravnavo v samostojnih geslih oz. znotraj enega gesla ločeno (prim. Tabela 1). V slovenščini sodijo v ta sklop primeri, kjer je identičnemu zapisu mogoče pripisati različno besedno vrsto, lahko pa tudi druge oblikoskladenjske lastnosti, kot so kategorija spola, sposobnost stopnjevanja pri pridevnikih itd. V SSKJ so taki primeri obravnavani kot samostojne iztočnice brez indeksne oznake, npr.

prst -a m 1. *vsak od petih gibljivih podaljškov dlani ali stopala* 2. *del rokavice, ki pokriva prst*

prst -í ž *vrhnja plast tal, ki vsebuje razkrojene organske snovi*

3.1 Homonimija vs. večpomenskost v SSKJ, SSKJ2 in NSSKJ

V zvezi z obravnavo homonimije v SSKJ lahko v Uvodu beremo: »Homonimna postavitev gesel se ne opira na etimologijo, temveč na stanje v sodobnem jeziku, s težnjo, da bi bilo homonimnih gesel v slovarju čim manj« (Uvod XVIII). Znotraj tega predvideva SSKJ dva tipa homonimnih iztočnic: iztočnice, ki se enako pišejo in pripadajo različnim besednim vrstam, in enako pisane iztočnice iste besedne vrste, ki so razvrščene po pogostosti in označene z nadpisano številko, npr.

tòp tòpa m, mn.	in	kós ¹ -a m
tòp tòpa -o prid.		kós ² -a m
tòp neskl. pril.		
tòp medm.		

Iz analize posameznih gesel je mogoče še ugotoviti, da so kot samostojne iztočnice obravnavane tudi enakopisnice, ki nimajo prekrivne naglasne paradigme, npr.

màr in **már** prisl.
mar prisl.

Obravnava homonimije je v SSKJ problematična predvsem v primerih, ko se skuša poiskati jasno določene meje pomenske (ne)povezanosti. Težnja po enotnih in konsistentnih teoretičnih rešitvah namreč lahko vodi v uniformno reševanje problema, ki ustvarja homonimna razmerja tudi v primeru razvidnih pomenskih asociacij, npr.

tróšnja¹ -e ž redko *trošenje, trosenje*: trošnja gnoja
tróšnja² -e ž zastar. *trošenje, poraba*: trošnja denarja

rotacíjski¹ -a -o prid. *nanašajoč se na rotacijo, vrtenje*
rotacíjski² -a -o prid. *nanašajoč se na rotacijo, stroj*

bliskavica¹ -e ž *oddaljeno bliskanje brez grmenja*: poletna bliskavica
bliskavica² -e ž fot. *priprava za močno trenutno osvetlitev pri fotografiranju*: fotoaparati ima vgrajeno bliskavico

Po drugi strani se problematika kaže v nekonsistentnih odločitvah pri obravnavi prenesenih pomenov, ki so ponekod predstavljeni kot večpomenskost (*pero*,¹⁵ *izgovor*¹⁶), ponekod pa kot homonimi (*veda*):¹⁷

peró -éša s

1. kožna tvorba iz roževinastega tulca s pahljačastimi izrastki, ki v velikem številu pokriva telo ptic
2. majhna kovinska priprava s priostrenim koncem za pisanje, risanje
3. publ., s prilastkom pisatelj, književnik
4. vzmet
5. star. (rastlinski) list

izgóvor -a s

1. opravičilo, pri katerem se navadno ne navaja pravi, resnični vzrok
2. oblikovanje glasov, besed z govornimi organi

véda¹ -e ž

1. dejavnost, ki si prizadeva metodično priti do sistematično izpeljanih, urejenih in dokazljivih spoznanj
2. zastar. znanje
3. zastar. večšina, spretnost

véda² -e ž nav. mn.

vsaka od štirih najstarejših knjig brahmanizma

Odločitve, ki jih leksikograf sprejema glede prepoznavne pomenske povezanosti v imenu celotne jezikovne skupnosti, se – tudi zaradi naslonitve na SSKJ – prenašajo tudi v Osnutek za izdelavo NSSKJ (Gliha Komac et al. 2015: 9), kjer je obravnava homonimije utemeljena takole:

Za razliko od večpomenskosti, do katere prihaja zaradi jezikovnih potreb uporabnika /.../, gre pri homonimnih leksemih za popolno medsebojno vsebinsko nepovezanost, zato **homonimi ne morejo vzpostavljati enakovrstnih pomenskih povezav** (zlasti metonimičnih in metaforičnih), **kot jih pomeni večpomenskega leksema**. /.../ V NSSKJ zato homonime obravnavamo oz. prikazujemo v različnih slovarskih sestavkih, in to **kljub manjši avtomatiziranosti izdelave slovarskega sestavka** in posledično **večjemu deležu jezikoslovčeve dejavnosti** pri redakciji, saj se zdi to

15 Vidovič Muha (2000: 198) denimo v nasprotju s SSKJ pojmuje razmerje *pero* – 'del perja' in *pero* – 'pisalo' kot enakoizraznost (in ne kot večpomenskost), ki nastaja kot posledica jezikovnega razvoja.

16 V SSKJ je glede na SP in SSKJ razlika tudi v naglasu.

17 Kot je mogoče razbrati iz prostodostopnega etimološkega slovarja za angleščino http://www.etymonline.com/index.php?term=Veda&allowed_in_frame=0 (dostop 16. 7. 2015), se besedi stikata v staroindijskem korenu, ki pomeni 'vedenje, znanje; razumevanje'.

strokovno najkorektnejša odločitev, tudi zaradi kakovosti jeziko(slo)vnih podatkov, ki jih slovar ponuja **uporabniku**. (Poudarila P. G.)

V SSKJ2 je homonimija deloma drugače obravnavana kot v SSKJ, in sicer se briše razlikovanje med homonimi znotraj besednovrstnih kategorij in med različnimi besednovrstnimi kategorijami. Ta razlika je bila v SSKJ nakazana z nadpisano številko pri homonimih znotraj iste besednovrstne kategorije (gl. zgoraj primere *top* in *kos*).

3.2 Obravnava homonimije v slovarju sodobnega slovenskega jezika (SSSJ; primerjalno z obstoječimi spletnimi rešitvami)

Če si prikaz homonimije v odnosu do večpomenskosti ogledamo najprej z vidika načina predstavitve v obstoječih slovarjih, Osnutku za NSSKJ in v Predlogu za izdelavo SSSJ, lahko ugotovimo, da različne možnosti prikazovanja upoštevajo merila (a) izrazne prekrivnosti, (b) večpomenskosti oz. pomenske različnosti, (c) prepoznavanja kategorialnih oblikoskladenjskih lastnosti in (d) uporabo indeksiranja. Na tej podlagi zasnovane različne pristope lahko shematično prikažemo takole ('p' = pomen):

SSKJ	SSKJ2/SP/NSSKJ	SSSJ
mula sam. m. sp – 'p'	mula ¹ sam. m. sp – 'p'	mula sam. m. sp – 'p'
mula ¹ sam. ž. sp – 'p1'	mula ² sam. ž. sp – 'p1'	mula sam. ž. sp – 'p1'
		'p2'
mula ² sam. ž. sp – 'p'	mula ³ sam. ž. sp. – 'p'	'p2'
		'p3'

Razlike so očitne predvsem pri rešitvah SSSJ glede na druge slovarje, medtem ko se SSKJ od drugih inštitutskih slovarjev ločuje le v načinu indeksiranja homonimnih iztočnic.

3.2.1 SSKJ

Na slovarskem portalu ISJFR Fran, ki prenaša slovarske informacije knjižno zasnovanih slovarjev na splet,¹⁸ je beseda *mula* prikazana v treh samostojnih iztočnicah, od katerih je prva za samostalnik moškega spola brez indeksne oznake, drugi dve, obe za samostalnik ženskega spola, pa imata indeksni oznaki 1 in 2 (Slika 1).

¹⁸ Vključeni so vsi slovarji razen SSKJ2, do katerega prek spleta ni mogoče prosto dostopati, hkrati pa ima tudi drugačno vizualizacijsko zasnov.

múla -e m (ú) v muslimanskem okolju *višji sodnik*: mula in kadija SSKJ

múla¹ -e ž (ú) SSKJ

1. *domača žival, neposredna potomka osla in kobile*: jahati, tvoriti na muli; mule in mezzi; natovorjen, trmast
kot mula zelo
// *samica te živali*: mule in mulci
2. nar. zahodno *deklica, dekle*: poslati mulo v trgovino / ima same mule *hčere*

múla² -e ž (ú) pog. *kazanje jeze, nejevolje, navadno z vztrajnim molkom*; *kujanje*: z mulo ne boš nič dosegel / ženska mula in trma / držati, kuhati, pasti mulo SSKJ

Slika 1: Prikaz homonimne iztočnice *mula* v SSKJ na slovarskem portalu Fran.

Prikaz zaporednih homonimnih iztočnic, kjer je neposredno ob iztočnici na voljo tudi pomenska razlaga, je z vidika dostopanja do informacij rešitev, ki je neproblematična v smislu, da uporabniku pri iskanju določenega pomena, ki ga v obliki izraza vnese v iskalno okence, ni treba poznati zgodovinskega razvoja besednega pomena, še preden ve, kaj beseda dejansko pomeni, saj je mogoče predvideti, da informacije sicer ne bi iskal v slovarju (prim. Moon 1987: 88). Ker ima uporabnik ob zaporednih identičnih iztočnicah hkrati tudi dostop do pomenske vsebine, dejstvo, da so pomeni vezani na tri ločene enote, ni odločilno za to, da sloph pride do vsebine, ki ga zanima, saj je ta neposredno razvidna.

3.2.2 SSKJ2

V spletnem prikazu iste besede v SSKJ2 uporabnik dostopa do pomenskega opisa prek treh samostojnih iztočnic, ki se razlikujejo le v indeksni številki, pomen pa je prikazan samo pri prvi iztočnici, pri drugih dveh pa mora uporabnik preverjati vsebino z dodatnim poizvedovanjem. Tudi podatek o tem, da gre pri *mula*¹ za samostalnik moškega spola, pri *mula*² in *mula*³ pa za samostalnik ženskega spola, na tej ravni ni razviden (Slika 2):

Iztočnica Povsod

mula

múla¹ **múla**¹ -e m (ú) v muslimanskem okolju *višji sodnik*: mula in kadija

múla²

múla³

Slika 2: Prikaz homonimne iztočnice *mula* v SSKJ2 na spletu.

Tehnična rešitev, kot jo predvidevajo SSKJ, SSKJ2 in NSSKJ, ki je teoretično pogojena z ugotavljanjem pomenske – zgodovinske in sinhrono – (ne)prekrivnosti med pomenskimi sestavinami znotraj natančno strukturirane pomensko-sestavinske razlage, ima nujno tudi vsebinske posledice, ki se kažejo v pomenski informaciji, ki jo slovar daje uporabniku. Kot smo prikazali že na primerih gesel *pero*, *izgovor* in *veda* v SSKJ, je prikazana obravnava samostalnika *mula* z

indeksnima oznakama 2 in 3 problematična predvsem zato, ker sugerira pomen-sko povezavo med pomenoma 'domača žival' in 'dekllica, dekle', ne pa denimo tudi med 'kazanje jeze' in 'domača žival', kar pa, kot smo prikazali v razdelku 2.2 z realnimi korpusnimi primeri, ne ustreza dejanskemu jezikovnemu stanju.

3.2.3 SSSJ

Homonimna razmerja, kot jih predvideva koncept SSSJ, za razliko od slovenske leksikalne teorije, kjer so vezana izključno na izrazno podobo jezikovnega znaka, potekajo med leksikalnimi enotami, tj. med besednimi pomeni in ne med besedami samimi (prim. Atkins in Rundell 2008: 162). Leksikalnih enot v SSSJ torej ne določa njihova izrazna podoba, ampak vsebina. Na ravni slovarske baze predstavlja iztočnica tehnični pojem, ki je usklajen s podatki v leksikonu oz. s postopkom lematizacije v korpusu, kjer je ločena obravnava iztočnic določena z oblikoslovnimi in skladijskimi kategorijami, te pa so lahko pri prenosu v slovarsko bazo nadgrajene oz. spremenjene glede na slovarske potrebe. Z načinom obravnave homonimije v slovarski bazi pa so dana tudi izhodišča za vizualizacijo podatkov v spletnem slovarju, ki sledi potrebam uporabnikov in skuša prepoznati njihove iskalne navade.

Ker postavljamo v SSSJ pomen v izhodišče slovarske obravnave in nanj pripenjamo tudi vse druge v slovarju pričakovane podatke, predstavljajo pomeni vozlišča v bazi strukturiranih podatkov na način, ki predvideva obravnavo v ločenih iztočnicah samo v primerih, kjer je različnost tudi formalno izpričana oz. kategorialno pogojena. Gre predvsem za primere, kjer prihaja do spremembe (a) kategorialnih lastnosti, kot so besedna vrsta, npr. *plesen* – sam. : *plesen* – prid., spol, npr. *prst* – sam. ž. spola : *prst* – sam. m. spola, in (b) oblikoskladijski, tj. spregatveni ali sklanjatveni, in naglasni paradigmi, npr. *pasti* – pasem : *pasti* – padem; *poročèn* – poročènega : *poróčen* – poróčnega. Med navedenimi oblikoslovnoglasoslovnimi spremembami je pri določanju homonimnih iztočnic mogoče upoštevati tudi razlike v oblikoslovnih paradigmi, ki so povezane s spremembo pomenskih lastnosti, npr. z možnostjo stopnjevanja pridevnika zgolj v lastnostnem, npr. *bučen* – 'glasen': bolj bučen/bučnejši, ne pa tudi vrstnem pomenu: *bučen* – 'o buči', ob sicer eni sami pridevniški iztočnici.

Obravnava besede *mula*, kot je prikazana v nadaljevanju, je hipotetični prikaz samo ene od možnosti prikazovanja homonimije, ki temelji na zgoraj predstavljenih izhodiščih in je izdelana po vzoru Spletnega slovarja slovenskega jezika¹⁹ (Slika 3):

¹⁹ Dostopno na: <http://www.slovenscina.eu/spletni-slovar> (dostop 16. 7. 2015).

<p>mula samostalnik moški spol</p>	<p>muslimanski verski učenjak in duhovni vodja * SAMOSTALNIK₆ + SAMOSTALNIK₆ ▶ (lastno ime) mula [Omar, Mohamed] · ZDA menijo, da se vodja talibanov mula Omar in bin Laden skrivata v odročnih goratih predelih Pakistana ob meji z Afganistanom. * PRIDEVNIK₆ + SAMOSTALNIK₆ [iranski, konservativen, muslimanski] mula ▶ (navadno v množini) · <i>Satanski verzi niso prinesli Salmanu Rushdiju le slave, ampak si je z njimi prislužil tudi smrtno obsodbo, ki so jo nad njim izrekli iranski mule.</i></p>
<p>mula samostalnik ženski spol 1 domača žival 2 izražanje zamere ali trme 3 punca; dekle</p>	<p>izražanje zamere ali trme če rečemo, da kdo kuha mulo, izraža v odnosu do drugega zamero ali jezo, navadno tako, da z njim ne govori ali ga ignorira * GLAGOL₆ + SAMOSTALNIK₆ [kuhati, pasti] mulo · Nisem zamerljiva - če se z nekom sprem, ne kuham mule. · Namesto dialoga oboji pasejo mulo.</p>

Slika 3: Razmerje med homonimijo in večpomenskostjo v predlaganem SSSJ.

Kot je razvidno iz prikaza, uporabnik izbira med dvema sicer identičnima iztočnicama, pri čemer prva označuje samostalnik moškega, druga pa samostalnik ženskega spola. Ker je podatek razviden že na prvi ravni, lahko uporabnik loči med dvema kategorijama, ki vplivata na različno obnašanje besede v besedilu. Ker je samostalnik moškega spola v danem primeru enopomenski, je pomen razviden neposredno ob iztočnici, medtem ko je iztočnica, ki označuje samostalnik ženskega spola, večpomenska, osnovni namigi, ki uporabniku olajšajo izbiro najverjetnejšega pomena, pa so dani v pomenskem meniju v levem delu zaslona.

Prikaz obravnavanega primera v SSSJ temelji najprej na predpostavki, da lahko uporabnik na podlagi konteksta, v katerem je naletel na neznano besedo, s pomočjo pomenskih indikatorjev ter opozoril glede oblikovnih in naglasnih posebnosti že na ravni iztočnice ugotovi, kateri od navedenih pomenov je zanj zanimiv oz. v zvezi s katerim pomenom želi o besedi izvedeti več. Pri tem se v predlogu slovarja, ki je zasnovan za splet, odločamo za izpostavitev tistih lastnosti, zaradi katerih je obnašanje besede v iztočnici v besedilu različno in lahko predstavlja realen uporabniški problem. Taka lastnost je pri obravnavanem primeru kategorija spola, ki vpliva na variantnost besede v določenih oblikoskladenskih položajih, npr. z možnostjo sklanjanja po moški ali ženski sklanjatvi: v rodilniku ednine: *talibanskega mula* : *talibanskega mule*, ali v imenovalniku množine: *iranski mule* : *iranske mule*.

V primeru samostalnika *mula* ženskega spola se, podobno kot v vseh primerih tega tipa, ne odločamo za iskanje povezav med osnovnimi pomeni, saj so pomske asociacije uporabnikov različne, jasno določenih mej pa ni mogoče upravičiti niti teoretično. Zato pa toliko bolj težimo k pomenskemu opisu, ki čim bolj dosledno opisuje realno sinhrono rabo. Pri tem so tako leksikografom kot uporabnikom v veliko pomoč kolokacije, tipični besednozvezni in stavčni vzorci, pa tudi žanr, besedilni tip, področje rabe itd., ki odločilno vplivajo na naravno rabo besede v jeziku.

4 ZAKLJUČEK

Čeprav ločevanje homonimije (samostojnih iztočnic) od večpomenskosti (več pomenov ene iztočnice) ni realen sporočanjski, ampak slovarski problem, se učinkovitost reševanja skuša utemeljiti tudi teoretično, posledično pa naj bi bila bolj zanesljiva tudi slovarska informacija. Vendar pa se leksikografska interpretacija, ki uporablja etimologijo kot merilo razločevanja med homonimijo in večpomenskostjo, pogosto razlikuje od sinhrono govorceve predstave, zato je tako izhodišče negotovo vodilo. Kot pravi Landau (2001), govorce namreč ne morejo nujno dojeti različnih pomenov kot povezanih med sabo, saj so etimološko različne besede včasih razvile podobne pomene, besede, ki jim je mogoče določiti isti izvor, pa so razvile različne pomene, tako da jih govorec sodobnega jezika ne dojema več kot sorodne.

Sodobna leksikografska praksa, zlasti slovarji, ki so izrazito uporabniško naravnani, so postopoma opustili homonimijo kot princip organiziranja iztočnic, s tem pa so sprožili tudi vprašanje, ali homonimija ostaja relevanten leksikografski koncept. Kot poudarjata Atkins in Rundell (2008: 281), je odgovor odvisen od tipa slovarja, njegovega namena in ciljnih uporabnikov. Mogoče je reči, da je navajanje izvora besed in njihovega razvoja osrednja funkcija zgodovinskih slovarjev, medtem ko je vloga homonimije z vidika sinhronega dojetanja pomenske vrednosti besed veliko bolj nejasna in nima ostro začrtanih prehodov. Tudi če uporabnik (npr. napačno vendar logično) predvideva, da je izražanje jeze ali trme, kot ga označuje zveza *pasti mulo*, povezano z značilnim obnašanjem te živali ali celo da obstaja podobnost med živaljo in izrazom na obrazu, bo najmanj zmeden, če ga bo slovar prepričeval, da take povezave v jeziku v resnici ni in hkrati navajal, da taka povezava nedvoumno obstaja med *mulo* kot živaljo in *mulo* kot dekletom. Strogo sledenje pravilom ločevanja homonimije od večpomenskosti pa povzroča tudi probleme pri učinkovitem dostopu do slovarske informacije. V primerih, ko slovar navaja obsežen homonimni niz (npr. v SSKJ2 ima beseda *tik* kar sedem zaporednih iztočnic), se moramo upravičeno vprašati, kako bo uporabnik našel ustrezni pomen ali stalno besedno zvezo, ki se skriva pod eno od navedenih iztočnic? Prav zaradi tega, vsaj kar se tiče sodobnih uporabniško usmerjenih slovarjev, homonimija ni več princip organizacije pomenov v odnosu do njihovih oblik v slovarju, ki bi bil uporabniku v pomoč.

V prispevku se zato zanašamo pri zapisovanju samostojnih iztočnic na formalne kriterije, ki so prek korpusa določeni v leksikonu besednih oblik oz. so prilagojeni za slovar v smislu, da upoštevajo kategorije, ki so zanimive za slovarski opis oz. so usmerjene v reševanje uporabniških problemov. Kategorije, ki se jih zdi smiselno pri tem upoštevati v slovarski bazi, so poleg besedne vrste še naglas in naglasno mesto, kategorija spola in živosti, sklanjatvena paradigma, možnost stopnjevanja

in variantnost. Pomeni, ki jih na podlagi teh kategorij »pokrivajo« iztočnice, so lahko v medsebojni pomenski povezavi, tako da so organizirani v podpomene, ali pa take povezave ni mogoče nedvoumno vzpostaviti, zato ostajajo osnovni pomeni relativno neodvisni drug od drugega.

V spletnem prikazu slovarskih podatkov je več izrazno prekrivnih iztočnic smiselno prikazovati hkrati s tistimi kategorijami, ki opozarjajo na razlike oz. posebnosti, ki nastanejo pri prenosu v besedilo. Večnivojskost prikaza podatkov, ki jo omogoča splet, je zato smiselno izkoristiti na način, ki bo prilagojen uporabniškemu obnašanju pri iskanju podatkov, na podlagi analiz njihovih potreb pa izpostaviti tiste slovarske opise, ki prinašajo odgovore na potencialna uporabniška vprašanja.